

بسمه تعالی

حضرت حجت الاسلام والمسلمین محمدی گلپایگانی - رئیس دفتر محترم مقام معظم رهبری
 حضرت آیت الله آملی لاریجانی - رئیس محترم قوه قضاییه
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر لاریجانی - رئیس محترم مجلس شورای اسلامی
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر صالحی - معاون محترم رئیس جمهور و رئیس سازمان انرژی اتمی
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر کلانتری - معاون محترم رئیس جمهور و رئیس سازمان حفاظت محیط زیست
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر ستاری - معاون محترم علمی و فناوری رئیس جمهور
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر مونسان - معاون محترم رئیس جمهور و رئیس سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
 خواهر ارجمند سرکار خانم دکتر جنیدی - معاون محترم حقوقی رئیس جمهور
 خواهر ارجمند سرکار خانم دکتر ابتکار - معاون محترم امور زنان و خانواده رئیس جمهور
 برادر ارجمند جناب آقای آذری جهرمی - وزیر محترم ارتباطات و فناوری اطلاعات
 حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر علوی - وزیر محترم اطلاعات
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر آوایی - وزیر محترم دادگستری
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر کرباسیان - وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر ظریف - وزیر محترم امور خارجه
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر قاضی زاده هاشمی - وزیر محترم بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر ربیعی - وزیر محترم تعاون، کار و رفاه اجتماعی
 برادر ارجمند جناب آقای مهندس حجتی - وزیر محترم جهاد کشاورزی
 برادر ارجمند جناب آقای امیر حاتمی - وزیر محترم دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر آخوندی - وزیر محترم راه و شهرسازی
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر شریعتمداری - وزیر محترم صنعت، معدن و تجارت
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر صالحی - وزیر محترم فرهنگ و ارشاد اسلامی
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر رحمانی فضلی - وزیر محترم کشور
 برادر ارجمند جناب آقای مهندس محمودی - سرپرست محترم نیرو
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر بطحایی - وزیر محترم آموزش و پرورش
 برادر ارجمند جناب آقای بانک - دبیر محترم شورای عالی هماهنگی مناطق آزاد تجاری، صنعتی و ویژه اقتصادی
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر هاشمی - سرپرست محترم وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر سلطانی فر - وزیر محترم ورزش و جوانان
 برادر ارجمند جناب آقای دکتر جلالی - رئیس محترم مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

شماره نامه: ۱۴۷۵۷۵۴

تاریخ نامه: ۱۳۹۶/۰۸/۰۶

پوست: دارد

برادر ارجمند جناب آقای دکتر نجفی - شهردار محترم تهران
 برادر ارجمند جناب آقای خدابخش - استاندار محترم آذربایجان شرقی
 برادر ارجمند جناب آقای شهرداری - استاندار محترم آذربایجان غربی
 برادر ارجمند جناب آقای عباسی - سرپرست محترم استانداری اردبیل
 برادر ارجمند جناب آقای نجفی - استاندار محترم البرز
 برادر ارجمند جناب آقای زرگرپور - استاندار محترم اصفهان
 برادر ارجمند جناب آقای سلیمانی دشتکی - استاندار محترم ایلام
 برادر ارجمند جناب آقای گراوند - استاندار محترم بوشهر
 برادر ارجمند جناب آقای مقیمی - استاندار محترم تهران
 برادر ارجمند جناب آقای امیری ابراهیم محمدی - استاندار محترم چهارمحال و بختیاری
 برادر ارجمند جناب آقای مروج الشریعه - استاندار محترم خراسان جنوبی
 برادر ارجمند جناب آقای رشیدیان - استاندار محترم خراسان رضوی
 برادر ارجمند جناب آقای صالحی - استاندار محترم خراسان شمالی
 برادر ارجمند جناب آقای شریعتی - استاندار محترم خوزستان
 برادر ارجمند جناب آقای درویش امیری - استاندار محترم زنجان
 برادر ارجمند جناب آقای خباز - استاندار محترم سمنان
 برادر ارجمند جناب آقای هاشمی - استاندار محترم سیستان و بلوچستان
 برادر ارجمند جناب آقای تبادار - استاندار محترم فارس
 برادر ارجمند جناب آقای زاهدی - استاندار محترم قزوین
 برادر ارجمند جناب آقای صادقی - استاندار محترم قم
 برادر ارجمند جناب آقای مرادنیا - استاندار محترم کردستان
 برادر ارجمند جناب آقای بازوند - استاندار محترم کرمانشاه
 برادر ارجمند جناب آقای رزم حسینی - استاندار محترم کرمان
 برادر ارجمند جناب آقای احمدی - استاندار محترم کهگیلویه و بویراحمد
 برادر ارجمند جناب آقای هاشمی - استاندار محترم گلستان
 برادر ارجمند جناب آقای سالاری - استاندار محترم گیلان
 برادر ارجمند جناب آقای خادمی - استاندار محترم لرستان
 برادر ارجمند جناب آقای فلاح - استاندار محترم مازندران
 برادر ارجمند جناب آقای آقازاده - استاندار محترم مرکزی
 برادر ارجمند جناب آقای همتی - استاندار محترم هرمزگان
 برادر ارجمند جناب آقای نیکبخت - استاندار محترم همدان
 برادر ارجمند جناب آقای میرمحمدی - استاندار محترم یزد

باسلام و احترام؛

همانگونه که مستحضر هستید رسالت اصلی آمایش سرزمین در نظام برنامه ریزی و مدیریت توسعه کشور، طرح ریزی نقشه راه توسعه بلندمدت و سازمان دهی فضایی کشور در چارچوب تقسیم کار ملی، منطقه ای و بخشی می باشد. به عبارت دیگر آمایش سرزمین از طریق «آینده نگاری» توسعه سرزمین، «سیاست گذاری» و انتظام بخشی مناطق و بخش ها و «فرصت سازی»، بستر لازم برای توسعه پایدار و متوازن را فراهم می سازد. سازمان برنامه و بودجه به عنوان دستگاه متولی آمایش سرزمین در کشور در طی نیم قرن گذشته تلاش نموده است تا ضمن استمرار مطالعات و ارزیابی های خود از وضعیت پیشبرد توسعه سرزمین، دیدگاه ها و رهنمودهای لازم به منظور هدایت و راهبری توسعه کشور را به دستگاه های اجرایی ارائه نماید.

از همین رو سند «جهت گیری های ملی آمایش سرزمین» به عنوان استنتاجی جامع از مطالعات صورت گرفته در طی سالیان اخیر و نیز جمع بندی نظرات و دیدگاه های صاحب نظران، نخبگان، دانشگاهیان، مدیران اجرایی و کارشناسان توانمند دستگاه های اجرایی کشور، با هدف ارائه رهنمودها و دیدگاه های آمایش سرزمین درباره چگونگی سازماندهی فضایی قلمروهای سرزمینی، ارتقاء بهره وری از سرزمین و هماهنگ سازی و هم افزایی میان بخش ها، تدوین و پس از بحث و بررسی در چندین جلسه کمیسیون تخصصی آمایش سرزمین، در تاریخ ۱۳۹۶/۰۵/۰۲ به تصویب شورای عالی آمایش سرزمین رسیده است.

براساس تبصره (۱) ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه کشور، کلیه دستگاه های اجرایی مکلفند برنامه های عملیاتی خود را به گونه ای تنظیم و اجرا کنند که زمینه تحقق جهت گیری های آمایش سرزمین فراهم آید. لذا ضمن ارسال این سند، به منظور تحقق اهداف مورد نظر در تدوین و اجرای آن خواهشمند است دستور فرمائید در تمامی سطوح زیر مجموعه آن دستگاه محترم ملاحظات زیر مورد توجه قرار گیرد:

- هر یک از دستگاه های اجرایی کشور، ضمن استخراج بندها و موارد مرتبط با حوزه ماموریتی خویش، نسبت به تدوین و تصویب تمهیدات، دستورالعمل ها و یا بخشنامه های لازم به منظور اجرا و نظارت بر حسن تحقق آنها اهتمام لازم را مبذول دارند. وزراء و معاونین محترم رئیس جمهور در حوزه های ماموریتی بخشی و استانداران محترم در حوزه های استانی، متولی پیگیری تحقق اهداف و جهت گیری های آمایش سرزمین هستند.

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

شماره نامه: ۱۴۷۵۷۵۴

تاریخ نامه: ۱۳۹۶/۰۸/۰۶

پوست: دارد

- تمامی اسناد اعم از برنامه‌ها و طرح‌های بلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت توسعه بخش‌ها یا استان‌ها از جمله سند آمایش استان، اسناد راهبردی و جامع توسعه بخش‌ها و مناطق و ... می‌بایست مبتنی بر این جهت‌گیری تدوین و یا اصلاح گردند.

- شوراها و کمیسیون‌های توسعه بخش‌ها و استان‌ها اعم از شورایی عالی شهرسازی و معماری و یا شوراهای برنامه‌ریزی توسعه استان‌ها می‌بایست در تمامی مصوبات خود، موارد مطروحه در قالب این سند را به جد مورد لحاظ قرار داده و در صورت لزوم مواردی که طبق بخشنامه‌های شورایی عالی آمایش سرزمین مستلزم بررسی و تصمیم‌گیری در شورایی عالی آمایش سرزمین است، را به دبیرخانه این شورا مستقر در سازمان برنامه و بودجه کشور ارسال نمایند.

با احترام مجدد

محمد باقر نوبخت

رونوشت:

جناب آقای دکتر جهانگیری معاون اول محترم رئیس جمهور؛ برای استحضار
جناب آقای دکتر واعظی رئیس دفتر محترم رئیس جمهور و سرپرست نهاد؛ برای استحضار
برادر ارجمند جناب آقای دکتر پورمحمدی معاون محترم امور اقتصادی و هماهنگی برنامه و بودجه، برای اطلاع و اقدام لازم
جناب آقای مهندس شافعی معاون محترم فنی و توسعه امور زیربنایی، برای اطلاع و اقدام لازم
جناب آقای دکتر واعظ مهدوی معاون محترم توسعه امور علمی و فرهنگی، برای اطلاع و اقدام لازم
برادر ارجمند جناب آقای دکتر نمکی معاون محترم توسعه امور اجتماعی و عمومی، برای اطلاع و اقدام لازم
جناب آقای دکتر دژپسند رئیس محترم مرکز پژوهش‌های توسعه و آینده‌نگری، برای اطلاع و اقدام لازم
سرکار خانم اربابی معاون محترم توسعه منابع انسانی و هماهنگی استانها، برای اطلاع و اقدام لازم
جناب آقای قیصوری سرپرست محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان ایلام؛ برای اقدام لازم
جناب آقای رضا عوض پور رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان بوشهر؛ برای اقدام لازم
جناب آقای یاری رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان قزوین؛ برای اقدام لازم
جناب آقای تاجگردون رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان فارس؛ برای اقدام لازم
جناب آقای طهماسبی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان زنجان؛ برای اقدام لازم
جناب آقای شایقی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اردبیل؛ برای اقدام لازم
جناب آقای نصراللهی زاده رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان؛ برای اقدام لازم
جناب آقای جمشیدی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان خراسان رضوی؛ برای اقدام لازم

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور

شماره نامه: ۱۴۷۵۷۵۴

تاریخ نامه: ۱۳۹۶/۰۸/۰۶

پیوست: دارد

جناب آقای رضوی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان قم؛ برای اقدام لازم
 سرکار خانم یادگاری رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان مرکزی؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای الیاسی بختیاری رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کرمانشاه؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای دکتر نوروزی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کهگیلویه و بویراحمد؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای حضرتی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان آذربایجان غربی؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای ترکی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان تهران؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای طاهری رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان سمنان؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای پیش قدم رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گلستان؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای دکتر اکبری رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اصفهان؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای دکتر نصیری زاده رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان یزد؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای محمدی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای دکتر صیدایی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان همدان؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای حاجتی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان خوزستان؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای دکتر بهبودی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان آذربایجان شرقی؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای نوربخش رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان مازندران؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای رودری رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کرمان؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای چگنی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان لرستان؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای پورعیسی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان خراسان شمالی؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای وفائی بکیانی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان چهارمحال و بختیاری؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای آرین رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان خراسان جنوبی؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای مالکی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان سیستان و بلوچستان؛ برای اقدام لازم
 جناب آقای دریانورد رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان هرمزگان؛ برای اقدام لازم
 سرکار خانم عربشاهی رئیس محترم سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان البرز؛ برای اقدام لازم

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین

شورای عالی آمایش سرزمین در جلسه مورخ ۱۳۹۶/۵/۲ به استناد ماده ۳۲ قانون احکام دائمی برنامه های توسعه جهت گیری های ملی آمایش سرزمین را به شرح زیر تصویب نمود:

بهدت گیری های ملی آمایش سرزمین

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین مجموعه ای از رویکردها، رهنمودها و سیاستهایی است که رعایت آنها منجر به تحقق تصویر دراز مدت سازمان فضایی مطلوب توسعه می گردد. از آنجا که این تصویر، بازتاب سرزمینی چشم انداز توسعه ملی، در چهارچوب اصول آمایش سرزمین می باشد، لذا این سند نقشی بسیار مهم و تاثیرگذار در تحقق اهداف چشم انداز ایفا می نماید.

با در نظر گرفتن سیاست های کلی آمایش سرزمین ابلاغیه مقام معظم رهبری مبنی بر تعامل و همکاری با کشورهای منطقه و جهان بویژه حوزه تمدن ایرانی-اسلامی با تقویت نقش آفرینی سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی کشور در جهت منافع ملی یا مشترک و همچنین روند روبه افزایش تغییرات اقلیمی و به طور کلی تحولات گسترده ای که طی ده سال گذشته در سطوح ملی و بین المللی اتفاق افتاده است، لزوم بازنگری در اولین سند ضوابط ملی آمایش (مصوب سال ۱۳۸۳) مطرح گردید. این بازنگری نه تنها شامل مضامین ضوابط می باشد؛ بلکه ساختار، روش ها و رویه های تدوین آنها را نیز در بر می گیرد. خاطرنشان می سازد رعایت مولفه های چهارگانه آمایش سرزمین یعنی جامع نگری، کل گرایی، دوراندیشی و توجه به جغرافیای سرزمینی به عنوان عوامل تعیین کننده در بیان فرازهای این سند در سطح راهبردی و کلان مطرح بوده و از ورود به مضامین جزئی تر و نتیجه گیری های مکانی خارج از حیطه آمایش، اجتناب شده است.

فرازهای این سند مجموعه ای از بایدها و نبایدها است که الگوی اسکان جمعیت، ساختار فضایی فعالیتها و چگونگی شکل بندی، بسط و گسترش شبکه های زیربنایی را متناسب با اهداف و الزامات اسناد پایه مذکور، تبیین می نماید. از این رو مراعات آنها در تمامی مداخلات فضایی بخش دولتی و خصوصی الزامی می باشد.

ریاست جمهوری

شورای عالی آمایش سرزمین

سازمان برنامه و بودجه کشور

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین

ماده ۱- جهت گیری های ملی آمایش سرزمین در راستای توسعه و بالندگی اقتصادی و پیشرفت و اقتدار همه- جانبه و پایدار کشور، تحقق اهداف سند چشم انداز ایران ۱۴۰۴ و نیل به سازمان فضایی مطلوب و مناسب کشور، در چارچوب اصول هشت گانه آمایش سرزمین (کارآیی و بازدهی اقتصادی، وحدت و یکپارچگی سرزمین، گسترش عدالت اجتماعی و تعادل های منطقه ای، حفاظت محیط زیست و احیای منابع طبیعی، حفظ هویت اسلامی - ایرانی و حراست از میراث فرهنگی، تسهیل و تنظیم روابط درونی و بیرونی اقتصاد کشور و رفع محرومیت ها به خصوص در مناطق روستایی کشور و ملاحظات امنیتی، دفاعی و پدافند غیرعامل)، مشتمل بر موارد زیر است:

۱. رعایت تناسب بین نیازهای استقرار فعالیت در یک قلمرو با امکانات و قابلیت های آن و رعایت مقیاس مناسب اقتصادی برای فعالیت در یک مکان با توجه به ظرفیت و کشش بازارهای داخلی و خارجی
۲. افزایش همگرایی و تقویت هویت ملی در طراحی و اجرای طرح های ملی و منطقه ای و تخصصی شدن عملکرد اقتصادی بر اساس قابلیت ها و مزیت های نسبی مناطق برای تقویت وابستگی های متقابل منطقه ای و یکپارچگی ملی و پرهیز از تنوع و گسترش همه نوع فعالیت ها در یک قلمرو جغرافیایی
۳. هماهنگ سازی، انتظام بخشی و کنترل اقدامات و فرایندهای توسعه ای بخش های مختلف اقتصادی
۴. بستر سازی، انجام ترتیبات نهادی و فراهم سازی الزامات مورد نیاز در قلمروهای سرزمینی به منظور ارتقاء سرمایه های اجتماعی، توسعه سرمایه های انسانی و پرورش انسان های با انگیزه، شاداب، متدین، وطن دوست، جمع گرا، نظم پذیر و قانون گرا به عنوان مهمترین ارکان توسعه
۵. توزیع مناسب جمعیت و فعالیت های اقتصادی در قلمرو سرزمین در راستای ایجاد تعادل بیشتر بین نیمه غربی و شمال غربی کشور و نیمه شرق و جنوب شرقی بر مبنای کارایی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی و استفاده از ظرفیت ها با تاکید بر:
 - بندر چابهار؛ به عنوان یکی از مهمترین مراکز جمعیتی سواحل دریای عمان، بندر اقیانوسی بین المللی و برخوردار از عملکردهای مرتبط با صنایع دریایی، بازرگانی، انرژی، آموزش عالی و تحقیقات، گردشگری و شیلات؛
 - بندر جاسک؛ به عنوان یک مرکز جمعیتی فعال در حوزه صادرات نفت، گاز و پتروشیمی، بازرگانی و گردشگری؛
 - سایر قلمروهای اولویت دار سواحل مکران از جمله پسابندر، کنارک، زرآباد و سیریک و پسرکانه های آنها.
 - اتخاذ تدابیر و تمهیدات لازم به منظور توسعه پایدار نواحی کویری و افزایش سطح جمعیت پذیری در این قلمروها با تکیه بر رونق بخشی به اقتصاد و استفاده بهینه از مزیت های نسبی (منابع معدنی، انرژی خورشیدی و گردشگری).
۶. ایجاد زمینه های لازم برای استقرار جمعیت در نواحی مستعد از طریق فراهم ساختن زیرساخت ها و تاسیسات مورد نیاز و افزایش سرمایه گذاری های اقتصادی به ویژه صنعتی و خدمات عمومی.

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین

۷. اتخاذ ساز و کارها و تمهیدات مهار و کنترل رشد جمعیت در مناطق کلاشهری به ویژه تهران و بازنگری طرح های توسعه کلان شهری کشور در چارچوب سیاستها و سقف جمعیتی که تا شش ماه پس از تصویب این سند به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری دستگاه ها و نهادهای ذیربط به تصویب شورای عالی آمایش سرزمین می رسد.

۸. ساماندهی و هدایت هدفمند جریان های مهاجرت در راستای استراتژی توزیع جمعیت و فعالیت در سرزمین از طریق:

- زمینه سازی به منظور تحول در اقتصاد روستاها و بازگرداندن رونق به اقتصاد روستایی (کشاورزی، دامداری، صنایع دستی و ...) در چارچوب مقتضیات و مزیت های محلی
- تشویق سرمایه گذاری در طرح های اشتغالزا، توسعه ارائه خدمات عمومی و ارائه مشوق ها و تسهیلات متناسب با مقتضیات محلی در روستاها و شهرهای کوچک به منظور ماندگاری جمعیت در شهرهای کوچک و نواحی روستایی و کاهش روند مهاجرت به کلاشهرها و شهرهای پرتراکم

۹. سازماندهی شبکه سکونتگاهی کشور با هدف ارتقاء بهره وری از سرزمین با ملاحظات زیست محیطی و کاهش مشکلات و چالش های موجود

۱۰. به جهت لحاظ رویکردهایی چون گسترش حوزه نفوذ اقتصاد کشور در منطقه و محیط آسیای جنوب غربی، تحقق سازمان فضایی مطلوب توسعه کشور، مولفه های نوین برنامه ریزی و تجارب جدید جهانی و تمرکززدایی از طریق انتخاب مراکز متعدد با اختیارات لازم، شبکه سکونتگاهی شهری کشور در سه لایه طبقه بندی می شود.

- لایه پیرامونی، شامل مراکز استانهای مرزی کشور به عنوان مراکز راهبری، تسهیل و پشتیبانی تعاملات اقتصادی و اجتماعی با کشورهای واقع در عمق راهبردی اقتصادی و سیاسی آنها در خارج از مرزهای کشور.
- لایه مرکزی، شامل مراکز منتخب مناطق ۹ گانه به عنوان مراکز راهبری، تسهیل و پشتیبانی از تعاملات اقتصادی و اجتماعی کشور با جامعه بین المللی در حوزه های علم و فناوری، آموزش، تحقیق و توسعه، تبادلات کالا، خدمات و اطلاعات و گسترش کسب و کار با بازارهای جهانی.
- لایه میانی، شامل مراکز استانها و شهرهای برخوردار از توانمندی و یا استقرار در موقعیت های مناسب نسبت به سایر مناطق شهری و روستایی به عنوان مراکز راهبری، تسهیل و پشتیبانی از تعاملات اقتصادی و اجتماعی بین این مراکز با حوزه نفوذ خود، با سایر مراکز منتخب لایه میانی و نیز با لایه مرکزی فعالیت می نمایند.

تمام شهرهای لایه های سه گانه متناسب با نقش و مأموریت خود مشمول اصلاحات لازم برای ارتقاء عملکردی و زیرساختی گردیده و برخوردار از نهادهای لازم برای ارائه خدمات و تسهیل گسترش

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین

- تولیدات کالا، خدمات و اطلاعات و ارتقاء فناوری و مهارت های کسب و کار در درون مرزهای کشور می شوند.
۱۱. تقویت و سازماندهی سکونتگاه ها و عرصه های روستایی با هدف حفظ ارتباط پویا و سازنده بین نواحی شهری و روستایی و تقویت زنجیره های ارزش با تاکید بر استقرار صنایع کوچک و اشتغالزا
۱۲. انتظام بخشی به فرایندها و رویه های تبدیل و الحاق سکونتگاه های روستایی به شهر با هدف ماندگاری جمعیت مولد در روستاها و حفظ و بهره وری از اراضی قابل کشت.
۱۳. تقویت زمینه های اسکان جمعیت بیشتر و گسترش فعالیت های اقتصادی در جزایر خلیج فارس با تاکید بر تقسیم کار متناسب با ظرفیت ها و توان محیطی، بازآرایی تعاملات با قلمروهای خشکی مجاور و تمهید تریبات توسعه پایدار و متوازن در آنها به ویژه در جزایر راهبردی
۱۴. ممنوعیت تغییر کاربری زمین خارج از برنامه ها و طرح های مصوب و مغایر با ملاحظات زیست محیطی از طریق اتخاذ تدابیر، ضوابط و مقررات و ساز و کارهای نظارتی موثر و کارآمد و بازنگری ضوابط و معیارهای تغییر کاربری اراضی متناسب با ویژگی های بوم شناختی هر قلمرو
۱۵. ساماندهی سکونتگاه های غیررسمی پیرامون شهرها به ویژه کلان شهرها
۱۶. فراهم سازی زمینه ها، امکانات و زیرساخت های موردنیاز به منظور ایفای نقش موثر ترانزیتی کشور در منطقه به ویژه محیط آسیای جنوب غربی و استفاده بهینه از مزیت موقعیت منطقه ای کشور به عنوان مرکز مبادله (HUB) کالا، خدمات، مسافر، انرژی و اطلاعات
۱۷. فراهم سازی زمینه های توسعه همه جانبه و تقویت زیرساخت ها و شبکه های زیربنایی با اولویت نواحی شرقی و جنوبی کشور به منظور ایجاد توازن و تعادل منطقه ای
۱۸. توسعه، تجهیز، ارتقاء و اصلاح ساختار فضایی شبکه ریلی کشور با رویکرد:
- برقراری یا تقویت اتصال شبکه ریلی کشور به خطوط ریلی بین المللی
۱۹. توسعه و تجهیز محورهای اصلی ارتباطی کشور در کریدورهای حمل و نقل بین المللی (جاده ای) شمال - جنوب و شرقی - غربی کشور با تاکید بر تمرکززدایی از تهران، با اولویت مسیرهای منتهی به دروازه های اقتصادی آبی و زمینی کشور
۲۰. توسعه، تجهیز، تقویت و سطح بندی بنادر کشور در سواحل دریای خزر، خلیج فارس و دریای عمان متناسب با ارتباطات بین المللی با کشورهای همسایه و هدف و استفاده بهینه از مزیت های ساحلی کشور
۲۱. تقویت و ساماندهی بنادر و اسکله های صیادی در سواحل کشور با هدف ارتقای بهره وری و حفاظت فعال از ذخایر ارزشمند دریایی
۲۲. توسعه، تجهیز و تقویت شبکه حمل و نقل هوایی کشور از طریق:

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین

- تقویت نقش کشور به عنوان کریدور و ترانزیت هوایی
- توسعه و تجهیز فرودگاه امام به عنوان هاب (HUB) ترانزیت هوایی در سطح بین المللی
- ارتقای سطح عملکردی فرودگاه های شهرهای منتخب مرکزی لایه پیرامونی به منظور پشتیبانی از ایفای نقش فراملی آنها
- ۲۳. فراهم سازی بسترهای مورد نیاز برای توسعه شبکه ارتباطات و انتقال داده از طریق:
 - تعمیم، گسترش و توزیع شبکه های ارتباطات و فناوری اطلاعات در سراسر کشور با توجه به ویژگی های کمی و کیفی جمعیت مناطق مختلف، فعالیت های اقتصادی و اجتماعی و استقرار متوازن و متعادل آن در پهنه سرزمین
 - احداث، توسعه و تجهیز زیرساخت های مورد نیاز انتقال و ترانزیت اطلاعات در مقیاس بین المللی از طریق ایجاد خدمات هاب (HUB) منطقه ای و بین المللی اطلاعات
- ۲۴. توسعه زیرساخت های ارتباطی و خدماتی گردشگری با هدف تسهیل دسترسی و استفاده از اماکن، ابنیه و محوطه های با ارزش تاریخی ثبت جهانی و ثبت ملی شده و قطب ها و مناطق نمونه گردشگری (از جنبه میراث فرهنگی و طبیعی)
- ۲۵. اولویت برداشت از میادین مشترک نفت و گاز، از جمله:
 - مرز جنوبی (با کشورهای کویت، امارات، عربستان سعودی و قطر به ویژه در حوزه مشترک پارس جنوبی)
 - مرز غربی (با کشور عراق)
 - مرز شمالی (با کشورهای ترکمنستان و آذربایجان)
- ۲۶. تنوع بخشی در منابع تولید انرژی و افزایش سهم انرژی های تجدیدپذیر (به ویژه بادی و خورشیدی) در تولید و تامین بهینه انرژی هر منطقه از کشور متناسب با ظرفیت هر منطقه
- ۲۷. ایجاد و توسعه مناطق ویژه اقتصادی و تخصصی انرژی (نفت، گاز، پتروشیمی و انرژی های نو) در مناطق دارای قابلیت با اولویت مناطق کمتر توسعه یافته
- ۲۸. اعمال مدیریت یکپارچه بر منابع آب
- ۲۹. ممنوعیت برداشت بی رویه و ناپایدار از منابع آب های زیرزمینی و سطحی کشور
- ۳۰. مهار آب های مرزی و مدیریت کارآمد و بهینه آب های ورودی و خروجی کشور
- ۳۱. رعایت نیازهای پایه زیست محیطی رودخانه ها، تالاب ها، دریاچه ها، بر اساس میزان تجدیدشوندگی آب و ظرفیت قابل تحمل حوضه های آبریز در مهار و کنترل آب های سطحی کشور
- ۳۲. تامین آب مورد نیاز توسعه فعالیت های جدید در قلمروهای راهبردی با استفاده از روش های جدید از جمله از طریق نمک زدایی از آب دریا با اولویت سواحل دریای عمان (سواحل مکران) و نقاط واقع در سکرانه سواحل جنوبی کشور با در نظر گیری ملاحظات اکولوژیکی لازم و حفاظت از اکوسیستم دریا

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین

۳۳. توجه به محدودیت منابع آب در جانمایی و استقرار فعالیت های اقتصادی آب بر در قلمروهای مختلف کشور
۳۴. رعایت ملاحظات ژئوپلیتیکی و اکولوژیکی در طرح های استحصال، تامین، انتقال، توزیع و مصرف آب در سطوح فراملی، ملی، منطقه ای و محلی.
۳۵. افزایش تراز مثبت آب مجازی در تجارت کالا
۳۶. بازنگری و تجدید نظر در تخصیص آب از سدها به نفع تقویت مخازن دریاچه ها و تالاب ها در پایین دست و حفظ حقایق های زیست محیطی رودخانه ها و تالاب ها
۳۷. کاهش نسبت حجم آب مصرفی کل کشور به حجم منابع آب تجدید شونده متناسب با ظرفیت هر منطقه
۳۸. استفاده بهینه از دیپلماسی به منظور تامین و تضمین پایداری دریافت آب از منابع برون مرزی با ملاحظه فرصت ها و تهدیدهای ژئوپلیتیکی
۳۹. ایجاد تناسب و هماهنگی در اجرای طرح های سد، آبخیزداری، آبخوانداری و شبکه های آبیاری و زهکشی پایین دست
۴۰. سازماندهی بخش کشاورزی در پهنه سرزمین به منظور ایجاد تحول متناسب با مقتضیات اقلیمی، ارتقاء بهره وری و تامین امنیت غذایی
۴۱. تدوین الگوهای بهینه کشت در دشت ها (واحدهای هیدرولوژیکی) با تاکید بر ارزش اقتصادی آب
۴۲. ارتقای بهره وری آب و بکارگیری روش های مناسب آبیاری متناسب با شرایط اقلیمی و منطقه ای در راستای صرفه جویی و استفاده بهینه از منابع آب با توجه به محدودیت های ناشی از تغییرات آب و هوایی
۴۳. حفاظت، پیشگیری و کاهش آلودگی و فرسایش خاک و تغذیه آبخوان ها با اجرای عملیات آبخیزداری و آبخوانداری در حوضه های آبخیز کشور
۴۴. محدودیت کشت محصولات با نیاز آبی بالا در فضاهای باز و جایگزینی در موارد ممکن از طریق کشت گلخانه ای
۴۵. مدیریت جامع و یکپارچه حوضه های آبخیز برای بهره برداری بهینه از منابع پایه (آب، خاک و پوشش گیاهی)
۴۶. ایجاد و توسعه مجتمع های کشت و صنعت متناسب با قابلیت های قلمروهای مختلف کشور
۴۷. ساماندهی روابط بین بخش کشاورزی و صنعت متناسب با نیازهای پسمان و پیشین بخش کشاورزی و مقتضیات سرزمینی

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین

۴۸. گسترش زمینه‌های توسعه کشت‌های فراسرزمینی ایران در کشورهای دیگر که قلمروهای مستعد کشاورزی دارند.
۴۹. توسعه، حفاظت و احیاء جنگل‌ها و مراتع کشور
۵۰. توسعه پرورش و صید آبزیان در آب‌های دور و سرزمینی
۵۱. ارتقاء سطح تعاملات و همکاری‌های دو یا چندجانبه با کشورهای منطقه به منظور حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی و مقابله با آثار منتج از تغییرات اقلیمی و ریزگردها در چارچوب تفاهم-نامه‌ها، معاهده‌ها، کنوانسیون‌ها، موافقت‌نامه‌ها و پیمان‌های منطقه‌ای.
۵۲. الزام به رعایت ملاحظات زیست‌محیطی (توان اکولوژیک و ظرفیت تحمل محیط‌زیست) در استقرار فعالیت‌های توسعه‌ای در پهنه سرزمین
۵۳. حفاظت از تنوع زیستی و حفظ ذخائر ژنتیکی و زمینه سازی برای بهره‌مندی جوامع محلی از آن در زمینه‌هایی مانند گردشگری طبیعی
۵۴. بیابان‌زدایی، جلوگیری از بیابان‌زایی و تثبیت شن‌های روان و مهار کانون‌های شکل دهنده ریزگردها با اولویت مناطق بحرانی و بهره‌گیری از توسعه پوشش گیاهی متناسب با مقتضیات محلی
۵۵. شناسایی و ایجاد خوشه‌های صنعتی با توجه به مزیت‌های نسبی و رقابتی و تکمیل زنجیره ارزش فعالیت‌های مبتنی بر منابع در قلمروهای جغرافیایی
۵۶. توسعه صنایع دریایی و تعمیر و خدمات وسایط حمل و نقل دریایی در جوار بنادر اصلی با رعایت ملاحظات زیست‌محیطی
۵۷. ساماندهی مجتمع‌های صنعتی اعم از شهرک‌ها و نواحی صنعتی در پهنه سرزمین متناسب با مقتضیات و ظرفیت‌های هر یک از قلمروهای جغرافیایی
۵۸. توسعه و ساماندهی مجدد فعالیت‌های صنعتی پایه و آب‌بر از جمله صنایع فلزات اساسی و پالایشگاهی و پتروشیمی (به ویژه صنایع بالادستی) دارای اولویت سرمایه‌گذاری مبتنی بر الزامات محدودیت منابع آب، تامین خوراک موردنیاز و تامین ملاحظات دفاعی، امنیتی و پدافند غیرعامل با تاکید بر استقرار آنها در سواحل خلیج فارس و به ویژه دریای عمان پس از انجام ارزیابی راهبردی زیست‌محیطی
۵۹. توسعه صنایع تولیدکننده کالاهای مورد نیاز کشورهای منطقه به ویژه محیط آسیای جنوب غربی با اولویت استقرار در استان‌های مرزی مرتبط
۶۰. استقرار صنایع فراوری اولیه منابع معدنی در جوار ذخائر معدنی، استقرار صنایع واسطه‌ای و سرمایه‌ای در مکان مناسب و استقرار صنایع مصرفی متناسب با موقعیت مکانی بازارهای نهاده و محصول.

۶۱. توسعه صنایع مبتنی بر فناوری های نوین و برتر در مراکز راهبری مناطق ۹ گانه^۱ بر اساس مزیت های نسبی و رقابتی
۶۲. تحول در کارکرد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی کشور به قطب پردازش صادرات، جذب سرمایه و تکنولوژی، ارتقاء پیوند منطقه با اقتصاد استان، تبدیل آن ها به پیشران توسعه اقتصادی قلمروهای سرزمینی و پیشرو در توسعه ملی
۶۳. ایجاد مناطق آزاد و ویژه اقتصادی جدید در پهنه سرزمین صرفاً بر اساس مطالعات آمایش سرزمین
۶۴. توسعه و تجهیز باراندازهای بین المللی، ملی و منطقه ای و بنادر خشک در کشور با هدف پشتیبانی توسعه بازرگانی و امور تولیدی در نقاط دور از ساحل و ایجاد تحرک در اقتصاد نواحی پیرامونی بر اساس فهرست مورد تصویب شورای عالی آمایش سرزمین
۶۵. توسعه و تقویت قطب های علمی- دانشگاهی در شهرهای منتخب^۲ با هدف ایجاد مرکزیت آموزشی در میان کشورهای همجوار و تربیت و پرورش نیروی انسانی مورد نیاز برای توسعه.
۶۶. توسعه فعالیت های پارک ها، مراکز رشد، کریدورهای علم و فن آوری و مراکز تخصصی ICT (فناوری اطلاعات و ارتباطات) در سرزمین متناسب با موقعیت تخصصی عملکرد هر قلمرو
۶۷. توسعه آموزش های فنی- حرفه ای و مهارت آموزی متناسب با عملکرد تخصصی هر قلمرو به ویژه در نواحی مرزی و حاشیه شهرها با هدف زمینه سازی برای توسعه مشاغل متناسب با مقتضیات محلی و کاهش مهاجرت ها
۶۸. استفاده از ترکیب صنایع، کریدورهای فناوری اطلاعات، مراکز تحقیق و توسعه و نیروی انسانی دانش- آموخته برای برپایی قلمروهای اسکان جمعیت
۶۹. توزیع جغرافیایی و ساماندهی دانشگاه ها و مراکز آموزشی و پژوهشی در سطح کشور و جذب دانشجوی آن ها بر اساس مقتضیات و اولویت های توسعه ملی، منطقه ای و استانی و کارویژه های هر منطقه
۷۰. تاکید بر استفاده از ظرفیتهای اجتماعی، فرهنگی و علمی استانها و مناطق کشور به ویژه در کلانشهرها با محدود نمودن توسعه کمی سطوح پایین آموزش عالی به نفع سطوح بالاتر (تحصیلات تکمیلی) و ارتقای سطح کیفی آموزش عالی و مراکز پژوهشی و فن آوری آنها برای توسعه همکاریهای علمی بین المللی و ایفای نقش واسط بین کشورهای منطقه و کشورهای پیشرفته علمی.

^۱ به شرح پیوست

^۲ به پیشنهاد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین

۷۱. طراحی و ساخت فضاهای تربیتی متناسب با اقتضانات برنامه درسی، استانداردهای تربیتی، تحولات جمعیتی، اصول شهرسازی و معماری و شرایط اقلیمی
۷۲. الزام به تهیه پیوست نیازمندی‌های نیروی انسانی برای طرح‌های توسعه‌ای، خدماتی و تولیدی عمده برای تعیین نیازهای آموزشی آن در منطقه
۷۳. مأموریت گرا شدن دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و پژوهشی متناسب با فعالیت‌های محل استقرار و حوزه عملکردی آن در سطوح بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای و استانی
۷۴. دسترسی عادلانه به خدمات سلامت در کشور از طریق طرح‌ریزی شبکه بهداشت و درمان مبتنی بر سطح بندی ارائه خدمات در پهنه سرزمین
۷۵. توسعه و تجهیز مراکز گردشگری سلامت در کشور و تبدیل ایران به قطب پزشکی منطقه آسیای جنوب غربی و جهان اسلام از طریق ایجاد مراکز درمانی تجهیز شده و روزآمد و رونق‌بخشی به گردشگری سلامت و پزشکی در مناطق و شهرهای دارای قابلیت
۷۶. توسعه رفاه و تأمین اجتماعی در نواحی مختلف کشور و زمینه‌سازی تحقق عدالت فراگیر در پهنه سرزمین، کاهش فقر، نابرابری و آسیب‌های اجتماعی با تأکید بر توانمندسازی و حداکثر استفاده از مشارکت مردم
۷۷. صیانت و استفاده بهینه از ظرفیت‌ها و جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، مذهبی، فرهنگی، علمی، ورزشی و سلامت در هر منطقه برای رونق و ارتقای جایگاه صنعت گردشگری در اقتصاد ملی و دستیابی به سهم مناسب در اقتصاد بین‌المللی
۷۸. توسعه و آبادانی نواحی مرزی و جهت دهی سرمایه‌گذاری‌های ملی اعم از دولتی و غیردولتی به نواحی مرزی و رونق بخشی به صنعت گردشگری و بازرگانی بر اساس مزیت‌های نسبی و رقابتی با تأکید بر تقویت همگرایی‌های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی
۷۹. تأمین همه‌جانبه و حداکثری منافع ملی و حقوق سرزمینی کشور در قلمروهای پیرامونی از طریق فراهم‌سازی زیرساخت‌های موردنیاز و پیگیری ترتیبات دیپلماتیک و حقوقی لازم.
۸۰. رعایت ملاحظات امنیتی، دفاعی و پدافند غیرعامل کشور در ساخت، توسعه و توزیع زیرساخت‌ها در کشور متناسب با مولفه‌های جغرافیای سیاسی قلمروهای سرزمینی
۸۱. استفاده مناسب از جغرافیای طبیعی و خصوصیات ژئومورفولوژیک قلمروهای سرزمینی در ارتقاء امنیت و پدافند غیرعامل استقرار صنایع و طرح‌های حیاتی، حساس و مهم
۸۲. عدم استقرار صنایع پرخطر (مطابق تعاریف شورای عالی امنیت ملی) در محدوده سکونتگاه‌ها و رعایت حریم‌های ایمنی و امنیتی مورد نیاز

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

جهت گیری های ملی آمایش سرزمین

۸۳. تقویت انسجام ملی و ارتقاء هویت اسلامی - ایرانی اقوام مختلف و مشارکت آنان در اداره امور، توسعه و امنیت مناطق مختلف کشور
۸۴. تقویت پیوندهای مناطق مرزی با داخل کشور با رویکرد وحدت و یکپارچگی اجتماعی و ارتقاء سرمایه‌های اجتماعی ملی در پهنه سرزمین

ماده ۲- سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری و تعامل با دستگاه‌های اجرایی ذیربط، تا یکسال پس از تصویب این سند، نسبت به تدوین اسناد و دستورالعمل‌های اجرایی، نظارتی و شاخص‌های ارزیابی عملکرد موردنیاز با هدف بسترسازی برای تحقق این سند و نهادینه سازی آنها در فرایندهای توسعه‌ای ملی و منطقه‌ای اقدام نماید.

ماده ۳- تمامی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی کشور مکلفند به منظور بهره برداری در مطالعات، تصمیم‌گیری و رصد توسعه سرزمینی نسبت به نصب و راه‌اندازی سامانه ارزیابی توسعه و رصد آمایش (ساترا) اقدام نمایند. سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است با تجمیع سامانه‌های ملی و استانی روند تغییرات منابع طبیعی، جمعیت، فعالیت و تحولات در سازمان فضایی کشور را از طریق این سامانه رصد نموده و گزارش‌های لازم آن را در اختیار شورای عالی آمایش سرزمین و دیگر مراجع ذیصلاح قرار خواهد داد.

ماده ۴- تمامی دستگاه‌های اجرایی ملی و استانی مکلف به رعایت جهت‌گیری‌های ملی آمایش سرزمین می‌باشند. سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است ضمن نظارت مستمر، کارآ و اثربخش بر حسن اجرای این سند، گزارش عملکرد سالانه را به شورای عالی آمایش سرزمین ارائه نماید.

ریاست جمهوری
شورای عالی آمایش سرزمین
سازمان برنامه و بودجه کشور

پیوست: جهت گیری های ملی آمایش
سرزمین - منطقه بندی کشور

پیوست: منطقه بندی کشور مصوب شورای عالی آمایش سرزمین مورخ ۱۳۹۶/۵/۲

نام منطقه	استانها
۱	گیلان، مازندران، گلستان و سمنان
۲	آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل و کردستان
۳	همدان، کرمانشاه، لرستان و ایلام
۴	اصفهان، چهارمحال و بختیاری و خوزستان
۵	فارس، بوشهر، کهگیلویه و بویر احمد
۶	تهران، قم و البرز
۷	زنجان، قزوین مرکزی
۸	یزد، کرمان، سیستان و بلوچستان و هرمزگان
۹	خراسان جنوبی، خراسان رضوی، خراسان شمالی